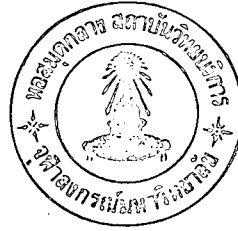

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พียาเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิส ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ ซึ่งพบว่า พัฒนาการของโครงสร้างทางสติปัญญาของคนโดยทั่วไปนั้นเหมือนกัน (กวางเคื่อน ศาสตราจารย์ 2522: 1) และยังได้แบ่งลำดับขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ออกเป็นขั้นใหญ่ ๆ 4 ขั้น พร้อมกับอธิบายถึงลักษณะของพัฒนาการทุกขั้น ซึ่งนักวิจัยหลายท่านได้ทำการทดลองคามการทดลองของพียาเจต์ คือ โลเวลล์ และ โอกลิวี่, ไนยิติ, แอลโค่น (Lovell and Ogilvie 1960; Nyiti 1976; Elkind 1964) อ้างถึงใน สุจิตรา กุลอึ้ง 2526: 2-3) ผลปรากฏว่า ลำดับขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นไปตามทฤษฎีของพียาเจต์ เพียงแต่แตกต่างกันในอัตราพัฒนาการเท่านั้น และจากการศึกษาของออปเปอร์ (Oppen 1969: 111) พบว่า อัตราพัฒนาการของเด็กไทยช้ากว่าเกณฑ์ปกติของเด็กสวิสประมาณ 1-3 ปี

นอกจากพียาเจต์สนใจศึกษาถึงคุณสมบัติที่เด็กพึงมีในแต่ละขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาแล้ว ยังได้สนใจเกี่ยวกับการยึดตนเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) ซึ่งเป็นคุณสมบัติทางลบของพัฒนาการทางสติปัญญาอีกด้วย เพราะการยึดตนเป็นศูนย์กลางมีอิทธิพลไปถึงพัฒนาการทางสติปัญญาและบุคลิกภาพ (Elkind 1970: 50-51) การยึดตนเป็นศูนย์กลางนี้จะเกิดควบคู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาทุกขั้น ในช่วงที่เด็กเปลี่ยนขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง และต้องการที่จะบรรลุถึงโครงสร้างทางการคิดใหม่ ๆ ในพัฒนาการขั้นนั้น ๆ (กวางเคื่อน ศาสตราจารย์ 2522: 50) และในแต่ละขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาจะปรากฏลักษณะของการยึดตนเป็นศูนย์กลางที่แตกต่างกัน

การยึดตนเป็นศูนย์กลางที่เห็นได้ชัด เจนและมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและสังคมของเด็กมากคือ ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Period) เด็กจะมองโลกโดยใช้ความคิดของตนเองเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงว่าผู้อื่นจะคิดอย่างไร

และคิดว่าความคิดของตนเองนั้นถูกต้องเสมอ ขบวนการคิดของเขาจะไม่ยืดหยุ่นพอที่จะพิจารณาถึงประสมการณ์ การรับรู้ของผู้อื่น ถึงแม้จะทราบอย่างชัดเจนว่าสภาพร่างกายของเขาแยกออกจากของผู้อื่นโดยสิ้นเชิงก็ตาม (Cowan 1978: 12) ซึ่งแสดงว่าเด็กที่ยึดตนเป็นศูนย์กลางจะมองโลกเพียงด้านเดียว คือใช้ตนเองมอง แต่จะไม่มีความรู้ในแง่มุมต่าง ๆ และปราศจากการใส่ใจในแง่มุมเหล่านั้น ซึ่งเสมือนกับการจำกัดขอบเขตการรับรู้ของตนเอง (Flavell 1963: 60) เด็กที่ยึดตนเป็นศูนย์กลางจะแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ตามที่เขารับรู้และเข้าใจโดยไม่คิดว่าคนอื่นไม่ได้มีการรับรู้เหมือนตนทั้งทางด้านความคิด การสื่อสาร ด้านอารมณ์ความรู้สึก และด้าน การมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ แต่เด็กจะคิดว่าผู้อื่นมีความคิด ความรู้สึก และมองเห็นเหมือนกับตน เช่น เมื่อนำกระดาษขาวสะอาดมา 1 แผ่น แล้ววาดรูป ๆ หนึ่งบนกระดาษขาวนั้น พลิกให้เด็กที่นั่งอยู่ตรงข้ามเห็นทั้งสองด้าน ยกกระดาษขึ้นตรงหน้าเด็กให้เด็กเห็นภาพนั้น และผู้ทดลองมองเห็นกระดาษขาวด้านหลัง แล้วถามเด็กว่า "เธอเห็นอะไรบนกระดาษแผ่นนี้" และ "ฉันเห็นอะไร" เด็กที่มีการยึดตนเป็นศูนย์กลางจะตอบว่า เขาเห็นภาพที่วาด และผู้ทดลองก็เห็นภาพนั้นด้วย (Jerome 1971: 154)

พ็อลเจท์ และ อินเฮลเดอร์ (Piaget and Inhelder 1956) ศึกษาเกี่ยวกับการยึดตนเป็นศูนย์กลางของเด็กโดยใช้เครื่องมือเป็นหุ่นจำลองรูปภูเขา 3 ลูก ที่มีลักษณะและขนาดที่ต่างกัน และวางอยู่ ณ ตำแหน่งที่ต่างกันด้วย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 4-12 ปี ใช้คำถามเกี่ยวกับการมองเห็นของผู้อื่นที่อยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ กัน ผลคือ เด็กอายุ 2-7 ปี ไม่สามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจนว่า คนที่อยู่ในตำแหน่งอื่นมองเห็นอะไร และความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับการมองเห็นของผู้อื่นจะเพิ่มขึ้นตามอายุ โดยที่เด็กอายุ 6 ปี จะใส่ใจกับผู้อื่นบ้าง และเด็กอายุ 7 ปี จะเริ่มเข้าใจการรับรู้ของผู้อื่น (Piaget and Inhelder 1956 cited by Robeck 1978: 21-24)

ลิเบน (Liben 1975 cited by Liebert and Nelson 1981: 196) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยึดตนเป็นศูนย์กลาง โดยให้เด็กบรรยายถึงกระดาษสีขาวที่ปรากฏแก่สายตาของตนเองและของผู้ทดลอง เมื่อเด็กสวมแว่นตาสีเหลืองและผู้ทดลองไม่ได้สวมแว่นตา เมื่อผู้ทดลองสวมแว่นตาสีเขียว และเด็กไม่ได้สวมแว่นตา เมื่อผู้ทดลองสวมแว่นตาสีเขียวและเด็กสวมแว่นตาสีเหลือง ซึ่งปรากฏว่าเด็กอายุ 3 ปี ตอบโต้ถูกต้องบางส่วน เด็กอายุ 4, 5, 6, 7 ปี จะประสบผลสำเร็จในการตอบปัญหา ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ

การทดลองของฮิวส์ (Hughes 1975 cited by Donaldson 1978: 22 - 24) ที่ทำการทดลองโดยใช้ไม้กระดาน 2 แผ่น พาดกันเป็นรูปกากบาท แบ่งพื้นที่ออกเป็น A, B, C, D ผู้ทดลองนั่งที่จุด ๆ หนึ่งที่เห็นพื้นที่เพียง 2 ส่วน และผู้รับการทดลองนั่งอยู่ตรงข้าม โดยมีตุ๊กตาแทนตัวรวจวางไว้ตรงปลายไม้กระดานทางด้านขวาของผู้ทดลอง ให้เด็กอายุ 3 ปี 6 เดือน - 5 ปี ซอนสิ่งของชิ้นหนึ่งเพื่อไม่ให้ตัวรวจวางมองเห็น ผลคือเด็กอายุน้อยที่สุดสามารถรับรู้ได้บ้างในสิ่งที่คนอื่นมองเห็น และยิ่งอายุเพิ่มมากขึ้น เด็กจะมีความสามารถในการรับรู้ในสิ่งที่คนอื่นมองเห็นได้ดีขึ้น ซึ่งแสดงว่าในช่วงที่เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Period) เด็กที่มีอายุน้อยจะมีการยึดคนเป็นศูนย์กลางมากกว่าเด็กที่มีอายุมาก ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของพียาเจต์ ถึงแม้จะขัดแย้งกันบ้างในเรื่องอายุก็ตาม

การยึดคนเป็นศูนย์กลางจะมีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมหลายประเภท เช่น จาก การทดลองของ รูบินและชไนเคอร์ (Rubin and Schneider 1973: 661-665) พบว่า การยึดคนเป็นศูนย์กลางของเด็กจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริจาค การ ทัศนจริยธรรม และพฤติกรรมความช่วยเหลือ ผลจากการทดลองของบัคเคย์, ซิเกล และเนส (Buckley, Siegel and Ness 1979: 329-330) ก็พบเช่นเดียวกันว่า การยึดคนเป็นศูนย์กลางและพฤติกรรมความช่วยเหลือจะมีความสัมพันธ์กัน โดยเด็กที่มีความเห็นอกเห็นใจจะมีการยึดคนเป็นศูนย์กลางน้อยและมีพฤติกรรมความช่วยเหลือมาก สเตรย์-เจอร์ (Strayer 1980: 815-822) ได้ทำการทดลองกับเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในทางลบระหว่างการตอบสนองอย่างเห็นอกเห็นใจกับการ ยึดคนเป็นศูนย์กลางและพฤติกรรมการตอบสนองในห้องทดลอง จะสัมพันธ์กับการตอบสนอง ที่ได้จากการสังเกตในสภาพธรรมชาติ

ในปี 2522 กวินทร์ ชรรมนุก (2522) ศึกษาเด็กในกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน พบว่า เด็กที่เพื่อนยอมรับจะมีการยึดคนเป็นศูนย์กลางน้อยกว่าเด็กที่เพื่อนไม่ยอมรับ

จะเห็นได้ว่า การยึดคนเป็นศูนย์กลางของเด็กในพัฒนาการช่วงนี้จะมีผลต่อ พฤติกรรมหลายอย่าง และจะลดลงเมื่อเด็กมีวุฒิภาวะและอายุเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม เด็ก ก่อใช้เวลามากกว่าที่จะมีการรับรู้ได้อย่างกว้างขวางและตรงตามความเป็นจริง วัยก่อน เข้าเรียนเป็นวัยที่สำคัญมาก เพราะเป็นวัยแห่งการเริ่มต้นของการเข้าสังคม กล่าวคือ เด็กเริ่มมีการรู้จักกับบุคคลอื่นมากขึ้น ถ้าเขาไม่ใส่ใจกับการรับรู้ของผู้อื่นเขาก็จะแสดง

พฤติกรรมอย่างที่เขารับรู้ และจะไปขัดแย้งกับบุคคลอื่น ในยามที่เพื่อนเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ เมื่อเขาไม่รู้ว่าเพื่อนเดือดร้อน การช่วยเหลือ การแบ่งปัน หรือแม้แต่การเห็นอกเห็นใจก็จะไม่เกิดขึ้น ในการตัดสินใจหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมก็เช่นเดียวกัน เด็กจะมองเหตุการณ์ตามการรับรู้ของตนเองอย่างผิวเผิน โดยไม่คำนึงถึงแรงจูงใจที่แท้จริง ซึ่งถ้าเด็กอยู่ในสังคม และมีความขัดแย้งกับบุคคลอื่นอยู่เสมอ หรือเด็กไม่มีพฤติกรรมอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมแล้ว จะทำให้เด็กมีเพื่อนน้อย ไม่มีความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากเขายึดมั่นอยู่เพียงการรับรู้ของตนเอง ไม่สนใจในการรับรู้ของผู้อื่น และบางครั้งจะเกิดความขัดแย้ง ขาดความสามัคคี

✓ สิ่งที่ทำให้การยึดตนเป็นศูนย์กลางลดน้อยลงมี 4 ประการ (ดวงเดือน ศาสตราจารย์ 2522: 20-21) คือ

1. วุฒิภาวะ (Maturation) ส่วนสำคัญของวุฒิภาวะที่มีต่อการพัฒนาการทางด้านความคิด จะอยู่ที่การเจริญเติบโตของระบบประสาทและพัฒนาการของระบบคอมพิวเตอร์
2. ประสบการณ์ทางกาย (Physical Experience) เด็กต้องมีประสบการณ์ในการกระทำวัตถุและสิ่งเร้าต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมซึ่งจะเกิดกระบวนการรับ (Assimilate) และกระบวนการปรับให้เหมาะสม (Accommodate)
3. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) คือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคล
4. ความก้าวหน้าทั่ว ๆ ไปทางความสมดุลย์ (General Progression of Equilibrium) หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างวุฒิภาวะ ประสบการณ์ทางกายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งจะต้องอยู่ในสภาพที่เหมาะสม

ทั้ง 4 ประการข้างต้นนี้มีผลต่อการยึดตนเป็นศูนย์กลางทั้งสามด้าน คือ ด้านการคิดและการสื่อสาร (Cognitive/Communicative Egocentrism) ด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Egocentrism) และด้าน การมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ (Visual/Spatial Egocentrism)

ในที่นี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุแต่เพียงด้านเดียว

ทฤษฎีเบื้องหลังการวิจัย

แอลไคน์ (Elkind) ศึกษาทฤษฎีของพีอาเจต์และนำเฉพาะเรื่องการยึดคน เป็นศูนย์กลางมากอ่าวไว้ทุกชั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาดังนี้คือ (Elkind 1967: 1024-1033)

ขั้นที่ 1 ขั้นปฏิบัติการด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensori-motor Operation) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 1-2 ปี เด็กวัยนี้จะรับรู้ราวกับว่า วัตถุ นั้นมีจริงแค่เฉพาะเวลาที่เห็นวัตถุนั้นเท่านั้น ถ้าเด็กมองไม่เห็นวัตถุเขาจะรับรู้ว่ามีวัตถุ นั้นในโลกนี้ การยึดคนเป็นศูนย์กลางของเด็กวัยนี้คือ เด็กไม่สามารถที่จะจินตนาการถึงภาพของ วัตถุที่เขา มองไม่เห็นได้ แต่เมื่อพัฒนาการทางสมองมีมากขึ้นเด็กจะเริ่มรับรู้ถึงแม้จะ มองไม่เห็นวัตถุนั้นแต่ก็มีได้หมายความว่าวัตถุนั้นไม่มีในโลก จะสังเกตได้จาก การที่เด็กค้น หาวัตถุที่หายไปจากสายตา แสดงว่าเด็กมีจินตนาการถึงภาพของวัตถุที่มองไม่เห็นเกิดขึ้น ในสมองแล้ว การยึดคนเป็นศูนย์กลางของเด็กวัยนี้จึงเริ่มลดลง

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Period) อยู่ในช่วงอายุ ระหว่าง 2-7 ปี เด็กในวัยนี้จะมีการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งเริ่มเข้ามามีบทบาทในพัฒนาการทาง สมองเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากการรับรู้ทางประสาทสัมผัสเพียงอย่างเดียวไม่สามารถที่ จะเข้าใจสิ่งที่หายไปจากสายตาได้ จึงต้องมีภาพหรือสัญลักษณ์เข้ามาแทนที่ เด็กจะไม่สามารถ คิดโดยนำตนเองเข้าไปอยู่ในตำแหน่งอื่นนอกจากตำแหน่งที่ตนมองเห็นได้ เขาไม่สามารถที่จะ รับความคิดของผู้อื่น แต่จะขยายความคิดของตนให้กับผู้อื่น และในเมื่อตนเองรับรู้เกี่ยวกับ โลกนี้อย่างไร ก็คิดว่าผู้อื่นจะรับรู้เหมือนตนเอง

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (Concrete Operation) อยู่ใน ช่วง อายุระหว่าง 7-11 ปี เด็กวัยนี้มีความสามารถทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น เช่น มีความสามารถ ในการจัดลำดับ (Seriation) จำแนกแยกแยะสิ่งของออกเป็นประเภทต่าง ๆ (Classi- fication) มีการปรับปรุงสังกัดของการคิดหาเหตุผล (Causality) สังกัดของพื้นที่ (Space) สังกัดของเวลา (Time) และสังกัดของความเร็ว (Speed) มีความสามารถ ในการอนุรักษ์ปริมาณและแสดงการอ้างอิงเหตุผลเชิงตรรกะเบื้องต้น ซึ่งเป็นการนำมาเพื่อใช้ ในการแก้ปัญหาที่ต้องมีวัตถุหรือเหตุการณ์ที่มองเห็นหรือจับต้องได้ การยึดคนเป็นศูนย์กลาง ของเด็กวัยนี้คือ เด็กไม่สามารถที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างของจริงและสมมุติฐานที่

ทั้งชั้นได้

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการควยนามธรรม หรือขั้นปฏิบัติการอย่างมีแบบแผน

(Formal Operation) อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 11-15 ปี เด็กวัยนี้สามารถที่จะมีความคิดเป็นของตนเอง และยังเข้าใจความคิดของผู้อื่นด้วย ในพัฒนาการของขั้นนี้ซึ่งจะอยู่ในช่วงของวัยรุ่น เขาจะคาดการณ์ล่วงหน้าถึงปฏิกิริยาของผู้อื่นที่มีต่อตนในรูปของการวิพากษ์วิจารณ์ ทำให้เกิดลักษณะของการยึดตนเป็นศูนย์กลาง 2 ประเภทคือ

1. การมีผู้ชมในจินตนาการ (Imaginary Audience) หมายถึง การที่วัยรุ่นคิดว่าตนเองกำลังอยู่บนเวทีของการแสดง และมีบุคคลอื่นจ้องมองตนอยู่ทุกขณะ ในบางเวลาที่จะเงอะงะ เคอะเขิน และไม่ชอบปรากฏตัวในที่ชุมนุมชน แต่ในบางเวลา ก็จะชอบส่งเสียงดัง และแคงตัวแปลก ๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจของผู้อื่น
2. การมีเรื่องราวของตนเองโดยเฉพาะ (Personal Fable) เป็นความรู้สึกของวัยรุ่นที่คิดว่าเขามีความสำคัญเป็นพิเศษกว่าคนอื่น ๆ และเรื่องราวในชีวิตของเขา ไม่มีใครมาเปรียบเทียบกับได้

จากลักษณะการยึดตนเป็นศูนย์กลางในทุกขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาในช่วงที่เห็นได้ชัดและสำคัญมากคือ ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Period) เพราะพัฒนาการในขั้นนี้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในขั้นต่อไป เนื่องจากเด็กในช่วงนี้มีการยึดตนเป็นศูนย์กลาง เขาจะมองโลกจากด้านเดียวโดยไม่ใส่ใจที่จะมองหรือรับรู้ด้านอื่นราวกับว่ามีทางเดียวเท่านั้นที่เป็นไปได้ (Flavell 1963: 60) เขาจะรับ (Assimilate) การรับรู้ของคนอื่นมาเป็นการรับรู้ของตนเอง โดยคิดว่าบุคคลอื่นก็มีการรับรู้เหมือนตน ถึงแม้จะไม่ได้อยู่ ณ ตำแหน่งเดียวกันกับตนก็ตาม (Smart and Smart 1967: 207) ซึ่งทำให้ชอบช่วยการรับรู้ของเด็กแคบและไม่เป็นไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

✓ ลักษณะการคิดโดยยึดตนเป็นศูนย์กลางของเด็กในพัฒนาการขั้นก่อนปฏิบัติการ มี 3 ลักษณะ (Ford 1979: 1169) คือ

1. การยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการคิดและการสื่อสาร (Cognitive/Communicative Egocentrism) คือการที่เกิดไม่สามารถที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างความคิดของตนเอง และความคิดของผู้อื่น ซึ่งจะปรากฏใน 2 ลักษณะ คือ

1.1 ทางด้านการแสดงบทบาท (Role-taking) การยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านนี้คือการที่เกิดไม่สามารถที่จะเข้าใจถึงประสบการณ์ของบุคคล จากการรับรู้ของ

ผู้อื่นได้ การวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลางค่านี้นี้จะให้ผู้รับการทดลองมีการรับรู้ตามเรื่องราวที่สมบูรณในช่วงแรก ทอมมาให้ผู้รับการทดลองและบุคคลอื่นรับรู้เรื่องราวเป็นบางส่วน จากนั้นให้ผู้รับการทดลองเล่าเรื่องที่ผู้อื่นรับรู้ เด็กที่มีการยึดคนเป็นศูนย์กลางค่านี้นี้จะเล่าเรื่องของตนเองรับรู้ เพราะคิดว่าคนอื่นก็รับรู้เหมือนตน

1.2 ทางค่านการสื่อสาร (Communicative) การยึดคนเป็นศูนย์กลางทางค่านนี้จะแสดงออกโดยเด็กไม่สามารถใส่ใจกับคนที่เขาพูดคุยด้วย เช่นเด็กไม่ใส่ใจว่าเขากำลังพูดคุยกับคนลักษณะเช่นไร เขาจะไม่ปรับคำพูดให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ลักษณะของการยึดคนเป็นศูนย์กลางของเด็กแบบนี้จะอยู่ในรูปของการพูดคุยกับตนเอง หรือคุยกับคนอื่นเหมือนกับว่าฟังถึงความคิดของตนเองออกมาถึง ๆ เช่น ในการพูดโทรศัพท์ของเด็กกับพ่อซึ่งอยู่ที่ทำงานว่า "พ่อ หนูแต่งชุดนี้สวยไหม" เด็กไม่รู้ว่าพ่อมองไม่เห็นเขา เขาจึงคิดหรือพูดราวกับว่าพ่อมองเห็นเขาคง

2. การยึดคนเป็นศูนย์กลางค่านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective Egocentrism) คือการที่เด็กไม่สามารถแยกแยะระหว่างอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง กับอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นได้ เด็กจะคิดว่าคนอื่นมีความรู้สึกเหมือนกับตน ถึงแม้จะอยู่ในสภาพการณ์ที่แตกต่างกัน โดยไม่ใส่ใจกับความรู้สึกที่แท้จริงของผู้อื่น เขาจะไม่สามารถที่จะเข้าใจในเรื่องความสามารถ การคาดหวังและปฏิกิริยาของผู้อื่นที่เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมได้ว่า เมื่อคน ๆ หนึ่งแสดงพฤติกรรมบางอย่างหนึ่ง คนอื่น ๆ จะได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วย ความไม่ใส่ใจต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นนี้ ทำให้เด็กวัยนี้ไม่ชอบเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันในบางเวลา เช่นเด็ก 2 คน ได้รับฟองสบู่จากผู้ใหญ่ เด็กคนหนึ่งเล่นฟองสบู่อย่างสนุกสนาน แต่เด็กอีกคนหนึ่งไม่เล่น และแสดงออกถึงความไม่พอใจ ผู้ใหญ่จึงนำบอลลูกมาให้เล่นแทน เขาก็สนุกกับการเล่นบอลลูก ตามเด็กคนที่เล่นฟองสบู่ว่า "เพื่อนชอบเล่นอะไร" เด็กจะตอบว่า "ชอบเล่นฟองสบู่" ทั้งนี้เพราะเด็กไม่ใส่ใจในความรู้สึกของเพื่อนที่มีต่อการเล่นทั้งสองอย่าง เขาคิดว่าเพื่อนชอบเล่นฟองสบู่เหมือนกับตน

(Smith et al. 1977: 87)

3. การยึดคนเป็นศูนย์กลางค่านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ (Visual/Spatial Egocentrism) คือการที่เด็กไม่สามารถที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ตนมองเห็นกับสิ่งที่คนอื่นมองเห็น โดยเด็กจะรับ (Assimilate) การรับรู้ทางสายตาของผู้อื่นมาสู่การรับรู้ทางสายตาของตนเอง และเขาจะคิดว่าการรับรู้ของเขาเป็นกฎ เมลิซัน

แปลงไม้ไค้ เขาจะกีดกันอยู่เฉพาะสิ่งที่เขามองเห็น สำหรับผู้อื่นถึงแม้จะอยู่ในตำแหน่งที่ต่างก้นกือองเห็นสิ่งเดียวกับที่เขาเห็น เช่นเด็กจะรับรู้มิติของ ชาย-ขวา หน้า-หลัง ของคนที่นั่งอยู่ตรงข้ามไม้ไค้ เขายังมีไค้สนใจว่าวัตถุชิ้นเดียวกันจะปรากฏแก่สายตาของผู้มองไม้ไค้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของผู้มองวัตถุนั้น มิใช่ลักษณะที่เขามองเพียงลักษณะเดียวจากการศึกษาของปีอาเจท์ และอินเฮลเดอร์ ในปี 1956 (Piaget and Inhelder 1956 cited by Robeck 1978: 21-24) เกี่ยวกับการมองเห็นของเด็กโคโยใช้เครื่องมือเป็นลักษณะภูเขา 3 ลูก ที่มีลักษณะและขนาดที่แตกต่างกัน และวางอยู่ ณ ตำแหน่งที่ต่างกันด้วย ให้ผู้รับการทดลองเลือกภาพฉายจากการมองเห็นของบุคคลที่นั่งอยู่ในตำแหน่งต่างๆ กัน ปรากฏว่า เด็กอายุ 2-7 ปี ซึ่งอยู่ในพัฒนาการทางสติปัญญาขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre-operational Period) ของปีอาเจท์ ไม่สามารถที่จะเลือกภาพฉายตามจุดต่างๆ จากการรับรู้ของบุคคลอื่นได้อย่างถูกต้อง จนกระทั่งมีอายุ 7 ปี เด็กจึงจะเริ่มใส่ใจต่อการรับรู้ของผู้อื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการยึดตนเป็นศูนย์กลางก้านการคิดและการสื่อสาร

(Cognitive/Communicative Egocentrism)

มอสเลอร์และคณะ (Mossler et al. 1976: 85-86) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยึดตนเป็นศูนย์กลางก้านการสังเกตบทบาทของเด็กอายุ 2-6 ปี โดยให้เด็กคู่วิดีโอเป็นเรื่องราว จำนวน 2 เรื่อง โดยมีการอธิบายประกอบ พอครูแล้วให้เด็กเล่าเรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้น จากนั้นนำแม่เข้ามาในห้อง แล้วให้เด็กคู่วิดีโอเรื่องเดิมพร้อมกับแม่อีกครั้ง แต่ไม่มีการอธิบายประกอบ จากนั้นผู้ทดลองถามรายละเอียดเกี่ยวกับตัวละครจากการรับรู้ของแม่ เช่น "แม่รู้ไหมว่าเด็กเข้าไปในบ้านใคร" หรือ "แม่รู้ไหมว่าเด็กต้องการอะไร" ผลปรากฏว่าเด็กอายุ 2 ปี ไม่สามารถตอบคำถามได้ เด็กอายุ 3 ปี มี 5% ที่ตอบได้อย่างถูกต้อง เด็กอายุ 4 ปี ตอบได้ถูกต้อง 60% และเด็กอายุ 5 ปี ตอบได้ถูกต้อง 80% แสดงว่ายิ่งอายุมากขึ้นการยึดตนเป็นศูนย์กลางยิ่งน้อยลง และจากการทดลองของ เทิร์นเนอร์ (Turnure 1975: 202-209) ก็เช่นกัน เทิร์นเนอร์ ได้ทดสอบกับเด็กชาย หญิง อายุ 7, 8 และ 12 ปี ซึ่งคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถทางด้านสติปัญญาในระดับเดียวกันมา

ทดสอบด้วยแบบวัดการแสดงบทบาททางสังคมของเฟฟเฟอร์ (Feffer) และแบบทดสอบวัตถุลอยน้ำและคานสมดุลย์ (Floating Object Task และ Balance Beam Task) ซึ่งพบว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความสามารถในการคิดแบบไม่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง

ในปี 1971 เซลแมน (Selman 1971: 79-91) ได้ศึกษาการยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านการแสดงบทบาทโดยคัดแปลงเครื่องมือมาจากเครื่องมือของฟลาวเวลและคณะ (Flavell et al. 1978) มาใช้ทดสอบ ทดสอบการตัดสินใจจริยธรรมโดยใช้เครื่องมือของโคลเบอร์ก และแบบทดสอบทางสติปัญญาโดยแบบทดสอบพีบอดี (Peabody Picture Vocabulary Test) ทำการทดสอบกับเด็กอายุ 8, 9, 10 ปี จำนวน 60 คน ซึ่งผลคือ การยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านการแสดงบทบาทจะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจจริยธรรม

สำหรับการยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านการสื่อสารนั้น รูบิน (Rubin 1972: 364) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเป็นที่ชื่นชอบในหมู่เพื่อน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลและเด็กชั้นประถมปีที่ 2, 4 และ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาในสหรัฐอเมริกา ให้กลุ่มตัวอย่างทำสังคมมิติ และแบ่งเด็กออกเป็นคู่ ๆ อยู่คนละซีกของฉาก ให้เด็กคนหนึ่งอธิบายภาพที่อธิบายได้ยากจำนวน 10 ภาพ ทีละภาพ แล้วให้เด็กอีกคนหนึ่งดูภาพที่ตนมีอยู่เพื่อจับคู่กับภาพที่เพื่อนอธิบายให้ได้มากที่สุด ปรากฏว่าในเด็กอนุบาลและเด็กชั้น ป.2 นั้น การยึดคนเป็นศูนย์กลางจะมีความสัมพันธ์กับการยอมรับของเพื่อน ครอส และ กลักส์เบอร์ก (Krauss and Glucksberg 1966: 370-374) ได้ทำการทดลองเช่นเดียวกัน แต่เขาใช้ภาพที่ไม่มี ความหมายและอธิบายยาก จำนวน 6 รูป แล้วให้เด็กอีกคนหนึ่งเรียงภาพที่เพื่อนอธิบาย ตามลำดับ ซึ่งพบว่าความสามารถในการสื่อสารจะเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการทดลองของมาแรทโซส (Maratsos 1973: 693-700) มาแรทโซส ได้ทำการทดลองกับเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3, 4 และ 5 ปี จำนวน 24 คน โดยสร้างสภาพการณ์ให้เด็กเลือกของเล่นจำนวน 12 ชุด ให้แก่คนที่มองเห็นได้และคนที่มองไม่เห็น จากนั้นเขาได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก พบว่า เด็กที่มีอายุมากจะสามารถสื่อสารโดยใช้คำพูดได้ดีกว่าเด็กอายุน้อย เด็กอายุน้อยส่วนมากจะใช้การชี้เป็นการสื่อความหมายมากกว่าการพูด

รูบิน และ ชไนเคอร์ (Rubin and Schneider 1973: 661-665) ศึกษาเด็กที่มีระดับ I.Q. ตั้งแต่ 78 - 127 โดยวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลางทางด้านการสื่อสารจากเครื่องมือของ ครอสและกลักส์เบอร์ก (Krauss and Glucksberg 1967) ทดสอบพฤติกรรมการช่วยเหลือ โดยจัดสภาพให้ผู้รับการทดลองเห็นคนที่ทำงานเกิน

กำลัง หรือกำลังอยู่ในสภาพที่ขาดแคลน ผู้ทดลองสังเกตพฤติกรรมเด็กว่าเด็กจะให้ความช่วยเหลือมากน้อยเพียงใด และพิจารณาถึงการทัศนจริยธรรมโดยการเล่าเรื่องของโคลด์เบอร์ก เขาพบว่าการยึดตนเป็นศูนย์กลางของเด็ก จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การบริจาค การช่วยเหลือ และการทัศนจริยธรรม กล่าวคือ เด็กที่มีการยึดตนเป็นศูนย์กลางน้อยจะมีพฤติกรรมการบริจาคและการช่วยเหลือมาก และมีการทัศนจริยธรรมที่เหมาะสม เมื่อการยึดตนเป็นศูนย์กลาง มีผลเช่นนี้ มีนักวิจัยอีก 2 ชุด ที่พยายามฝึกความสามารถในการสื่อสารเพื่อลดการยึดตนเป็นศูนย์กลาง นักวิจัยชุดแรกคือ ซอลท์แมน และ ทาวน์-เซนค์ (Saltzman and Townsend 1980: 83-84) ได้ทำการทดลองในเด็กอนุบาล เด็กชั้นประถมปีที่ 1, 2 และ 4 จำนวน 48 คน โดยใช้คำคู่และตัวชี้แนะ ในชั้นแรกเด็กจะได้รับคำคู่ที่ขีดเส้นใต้ไว้ที่คำๆหนึ่ง และสมมุติว่า คนอื่น ๆ ไม่ทราบว่าคำที่ขีดเส้นใต้คือคำใด ให้เด็กหาศัพท์อีกคำหนึ่งที่ไม่มีความคล้องจองกับคำที่ขีดเส้นใต้เพื่อเป็นตัวชี้แนะให้ผู้อื่นทราบว่า คำที่ขีดเส้นใต้คือคำใด ในการทดสอบครั้งแรก ใช้คำคู่ 15 คู่ หลังจากนั้น 2 สัปดาห์ ผู้ทดลองใช้คำคู่ใหม่อีก 15 คู่ เพื่อฝึกให้เด็กในกลุ่มทดลองหาตัวชี้แนะที่ทำให้ผู้อื่นทราบว่าคำที่ขีดเส้นใต้ ในช่วงเวลาที่ฝึกนี้ เด็กในกลุ่มควบคุมจะได้เล่นเกมสโคมิโอ หลังจากนั้น 2 สัปดาห์ ได้ทำการทดสอบครั้งหลังโดยใช้คำคู่อีกชุดหนึ่ง ปรากฏว่าในการทดสอบครั้งหลังนี้ กลุ่มที่ได้รับการฝึกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นักวิจัยอีกชุดหนึ่ง คือ ชานด์เลอร์ และคณะ (Chandler et al. 1974: 546-553) ได้ฝึกความสามารถในการสื่อสารและการแสดงบทบาทของเด็กจำนวน 48 คน ทดสอบครั้งแรกด้วยเครื่องมือของฟลาวเวลล์และคณะ (Flavell et al. 1968) เพื่อวัดการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการแสดงบทบาทและวัดความสามารถในการสื่อสารโดยใช้แบบวัดของบอทกินและคณะ (Botkin et al. 1966) จากนั้นฝึกการใส่ใจในการรับรู้ของผู้อื่นให้กับกลุ่มทดลอง โดยใช้วิดีโอเทป เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ละ 2 ชั่วโมง ในการทดสอบครั้งหลังปรากฏว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านการแสดงบทบาทและการสื่อสาร

งานวิจัยเกี่ยวกับการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านอารมณ์/ความรู้สึก (Affective/

Egocentrism)

โบรค (Borke 1971: 263-269) ได้ศึกษาถึงขอบข่ายการใส่ใจในการรับรู้ของผู้อื่น โดยใช้เด็กอายุ 3-8 ปี จำนวน 200 คน ซึ่งแต่ละคนได้รับการทดสอบโดยคุณภาพ

วากรูปหน้าคน จำนวน 4 ภาพ ที่แสดงถึงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น อารมณ์ที่กำลังมีความสุข เศร้า โกรธ กลัว และผู้ทดลองจะถามถึงอารมณ์ของแต่ละคนที่แสดงออกมาทางใบหน้า ถ้าเด็กตอบไม่ได้ ผู้ทดลองจะบอกให้ แล้วผู้ทดลองก็บอกให้ผู้รับการทดลองอ่านเรื่องสั้น จำนวน 4 เรื่อง ที่ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกทั้ง 4 ประเภทนั้น เช่น การที่โดนกินอาหารที่โปรดปราน สูญเสียของเล่นที่ชอบ ฯลฯ เมื่อจบในแต่ละเรื่องก็ให้ดูภาพที่แสดงถึงอารมณ์เหล่านั้นว่าภาพใดตรงกับเรื่องที่อ่าน ซึ่งเด็กอายุน้อยที่สุดในการทดลองนี้คือ 3 ปี 6 เดือน จะเลือกเกี่ยวกับอารมณ์โกรธและเศร้าไม่ตรงกับภาพ แต่พออายุเพิ่มขึ้นความสามารถที่จะเลือกได้ถูกต้องก็จะเพิ่มมากขึ้น ทอม่า ชานด์เลอร์ และกรีนสแปน (Chandler and Greenspan 1972: 104-106) ได้ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการเดียวกันกับโบรค โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชั้น ป.1-ป.7 จำนวน 86 คน และมีการวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลางด้วย หลังจากนั้นทำการวัดอีกครั้งแรกแล้วก็นำผู้สังเกตพฤติกรรมเข้ามาในห้องทดลอง แล้วให้ผู้เข้าใหม่เล่าเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์เหล่านั้น ซึ่งจะบิดเบือนไปจากที่ผู้รับการทดลองได้ฟังในครั้งแรก การประเมินผลในส่วนนี้คือ ผู้รับการทดลองจะยอมรับการรับรู้ของบุคคลที่เข้ามาใหม่ซึ่ง ได้รับข้อมูลน้อยกว่าคนหรือไม่ ถ้าผู้รับการทดลองยอมรับ แสดงว่าเขาไม่มีการยึดคนเป็นศูนย์กลาง ผลที่ได้ก็สอดคล้องกับการทดลองของโบรค คือเด็กแต่ละกลุ่มอายุจะมีการรับรู้ในสิ่งที่คนอื่นรับรู้แตกต่างกัน และยิ่งอายุเพิ่มมากขึ้น การยึดคนเป็นศูนย์กลาง คำนึงอารมณ์ ความรู้สึก จะน้อยลง

สเตรย์เจอร์ (Strayer 1980: 815-822) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม การเห็นอกเห็นใจและความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะทางอารมณ์กับทักษะการรับรู้ทางสายตาของเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาเด็กที่อยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน จำนวน 14 คน ชาย 10 คน หญิง 4 คน อายุเฉลี่ย 59 เดือน โดยการสังเกตและบันทึกความถี่ของพฤติกรรมเห็นอกเห็นใจของเด็กในเวลาที่เขาเล่น เป็นเวลา 30 ชั่วโมง ใน 8 สัปดาห์ ทดสอบการรับรู้ทางสายตาโดยให้เด็กจินตนาการถึงการมองเห็นของบุคคลอื่นที่อยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นภาพในแต่ละด้านที่ไม่เหมือนกันของรูปทรงสี่เหลี่ยม และวัดเกี่ยวกับการรับรู้ทางอารมณ์ ซึ่งเครื่องมือประกอบด้วยภาพและเรื่องราวสั้น ๆ ที่แสดงถึงอารมณ์ของตัวละครในเรื่อง และถามว่าตัวละครรู้สึกอย่างไร ผลปรากฏว่าการตอบสนองในการทดลอง เช่น การเห็นอกเห็นใจจะสัมพันธ์กับการรับรู้ในเรื่องอารมณ์และค่านิยมการมองเห็นของผู้คน

งานวิจัยเกี่ยวกับการยึดคนเป็นศูนย์กลางก้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ

(Visual/Spatial Egocentrism)

การยึดคนเป็นศูนย์กลางก้านนี้ มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พีอาเจท์ (Piaget) ศึกษาพร้อมกับ อินเฮลเดอร์ (Inhelder) ได้ทำการทดลองโดยใช้เครื่องมือเป็นหุ่นจำลองของภูเขา 3 ลูก ที่มีลักษณะ ขนาด และวางอยู่ ๗ ตำแหน่งที่ต่างกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 4-12 ปี ใช้คำถามเกี่ยวกับการมองเห็นของผู้อื่นในตำแหน่งที่ต่างกัน ผลคือ เด็กอายุ 2-7 ปี จะไม่สามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจนว่า คนที่อยู่ในตำแหน่งอื่นมองเห็นอะไร เด็กอายุ 6 ปี จะใส่ใจกับผู้อื่นบ้าง และเด็กอายุ 7 ปี จะเริ่มเข้าใจการรับรู้ของผู้อื่น (Piaget and Inhelder 1956 cited by Robeck 1978: 21-24) ซึ่งสอดคล้องกับการทดลองของโบรค (Borke 1975: 240-243) โบรคได้ศึกษาโดยพัฒนาเครื่องมือของพีอาเจท์ โดยใช้สิ่งที่แสดงถึงทัศน เช่น รถ เรือ บ้าน สัตว์ ฯลฯ ซึ่งวางอยู่ ๗ ตำแหน่งที่ต่างกัน และถามถึงการรับรู้ในการมองเห็นของผู้อื่นในตำแหน่งที่ต่างกัน พบว่า ยิ่งอายุเพิ่มมากขึ้น เด็กจะมีความสามารถในการจินตนาการถึงการมองเห็นของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ในเรื่องการรับรู้ชาย-ขวา ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการยึดคนเป็นศูนย์กลางนี้ คอย และคณะ (Coie et al. 1973: 167-177) ได้พัฒนาเครื่องมือการวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลางของพีอาเจท์ มาทดสอบความสามารถของเด็กก้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุของเด็กอนุบาล ประถมปีที่ 2 และประถมปีที่ 4 จำนวน 90 คน ซึ่งพบว่าในการรับรู้ชาย-ขวา ของเด็กนั้น เด็กชั้นประถมปีที่ 4 จะตอบได้ถูกต้องมากกว่าเด็กชั้นประถมปีที่ 2 และเด็กอนุบาล

ฮอย (Hoy 1974: 392) ยังได้พบว่ายิ่งอายุเพิ่มขึ้น การยึดคนเป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับสิ่งที่คนอื่นมองเห็นก็ยิ่งลดลง เขาใช้กลุ่มตัวอย่างอายุ 6, 8 และ 10 ปี ใช้เครื่องมือเป็นรูปทรงเรขาคณิตรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมลูกบาศก์ และสามเหลี่ยม โดยจัดลักษณะของการมองเห็นวัตถุเป็น ชาย ขวา หน้า หลัง และให้กลุ่มตัวอย่างจินตนาการถึงการมองเห็นของผู้อื่นเมื่ออยู่ในตำแหน่งที่ต่างกัน โดยเลือกจากภาพถ่าย หรือสร้างจากแบบจำลองอีกชุดหนึ่ง ซึ่งเขาพบว่า เด็กมีความสามารถที่จะเลือกการรับรู้ของผู้อื่นจากภาพถ่ายง่ายกว่าจากการสร้างขึ้นมาให้เหมือนกับสิ่งที่คนอื่นมองเห็น ในปี 1968 ฟลาวเวล, บอทกิน และ ฟราย (Flavell, Botkin and Fry, cited by Borke 1975: 240)

ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบจำลองตามที่ยู่อมองเห็น ในเด็กอายุ 7-17 ปี โดยใช้รูปทรงเรขาคณิต 4 รูป ที่เพิ่มความยากขึ้นเรื่อย ๆ เด็กจะต้องสร้างรูปขึ้นมาใหม่ตามที่ยู่อทดลองซึ่งนั่งอยู่ตรงข้ามมองเห็น ซึ่งปรากฏว่าเด็กเล็ก ๆ แม้แต่รูปที่ง่ายที่สุดก็ไม่สามารถสร้างได้ และเด็กอายุ 17 ปี ส่วนน้อยที่จะสร้างรูปที่ยากที่สุดได้ถูกต้อง

ฟิชไบน์, เลวิส และ คีฟเฟอร์ (Fishbein, Lewis and Keiffer 1972: 21 - 23) ใ้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน อายุ 3 ปี 5 เดือน ถึง 9 ปี 5 เดือน เลือกภาพที่แสดงถึงการรับรู้ของผู้อื่นที่อยู่ ณ ตำแหน่งอื่น โดยจัดรูปในตำแหน่งที่ต่างกัน จากของเล่นจำนวนตั้งแต่ 1 ชิ้น จนถึง 3 ชิ้น และให้เลือกภาพตั้งแต่ 4 รูปภาพ จนถึง 8 รูปภาพ จากผลการทดลองปรากฏว่า ยิ่งรูปภาพและจำนวนของเล่นมีมากขึ้น การรับรู้ในสิ่งที่บุคคลอื่นมองเห็นจะยิ่งยากขึ้น และการรับรู้ในสิ่งที่บุคคลอื่นมองเห็นไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับเพศ ในการทดลองของ ซาลาทัส และ ฟลาเวล (Salatas and Flavell 1976: 103-109) ก็ได้ผลในทำนองเดียวกัน โดยทดลองกับเด็กอนุบาล เด็กชั้น ป.2 จำนวน 64 คน ซึ่งมีจำนวนชายหญิงเท่ากัน ทดสอบการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ โดยการเลือกภาพจากการรับรู้ของทุกตา 3 ตำแหน่ง ซึ่งผลของการทดลองก็สอดคล้องกับผลการทดลองของฟิชไบน์ และคณะ คือ เพศหญิงและเพศชายไม่มีความแตกต่างกันในการวัดการยึดตนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยอีกคณะหนึ่งที่พยายามศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการยึดตนเป็นศูนย์กลางกับเรื่องเพศ คือ รูบิน, แอทเวล, ไทเออร์นีย์ และ ทัมโมโล (Rubin, Attewell, Tierney and Tumolo 1973: 432) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ และการอนุรักษ์โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 คน อายุเฉลี่ย 7.63 ปี ใช้แบบประเมินโน้ตส์ฟอร์มเอ ของโกลด์สไมท์ และ เบนท์เลอร์ (Form A of Goldschmid and Bentler Concept Assessment Kit) ในการวัดการอนุรักษ์และใช้แบบวัดการยึดตนเป็นศูนย์กลางของฟลาเวล, บอทกิน, ฟราย, ไรท์ และ จาร์วิส ปี 1968 (Flavell, Botkin, Fry, Wright and Jarvis) ซึ่งได้ผลว่าไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศเกี่ยวกับการอนุรักษ์การยึดตนเป็นศูนย์กลางทางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ

อย่างไรก็ตาม การยึดคนเป็นศูนย์กลางจะเกี่ยวข้องกับความคิดปกติทางอารมณ์ของเด็ก นีล (Neale 1966: 97-101) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน อายุ 8-11 ปี จากเด็กที่มีความผิดปกติทางอารมณ์ที่ได้มาจากโรงพยาบาลและเด็กปกติที่ส่งมาจากโรงเรียน ใช้เครื่องมือวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ ของฟืออาเจท์ และ อินเฮลเคอร์ พบว่า เด็กที่มีความผิดปกติทางอารมณ์จะมีการยึดคนเป็นศูนย์กลางมากกว่าเด็กปกติ

ในปี 2522 กวินทร์ ชรรมนุต (2522) พบว่าเด็กที่เพื่อนยอมรับจะมีการยึดคนเป็นศูนย์กลางน้อยกว่าเด็กที่เพื่อนไม่ยอมรับ เขาศึกษาจากเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน โดยวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านการจำแนกประเภทการมองวัตถุในพื้นที่ และการยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านจำนวน และใช้แบบสอบถามการยอมรับของเพื่อนที่สร้างขึ้นเอง พบว่า เด็กที่เพื่อนยอมรับและไม่ยอมรับจะมีการยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านจำนวนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการยึดคนเป็นศูนย์กลางนี้จะมีผลต่อพฤติกรรมกรเข้าสังคมด้วย แวกซ์เลอร์, ยาร์โร และ สมิท (Waxler, Yarrow and Smith 1977: 87-88) ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอายุ 3-7 ปี จำนวน 107 คน และวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลาง 10 แบบทดสอบ ซึ่งมีบางส่วนเหมือนกับแบบทดสอบของฟลาวเวลและคณะ (Flavell et al. 1968) และเครื่องมือวัดการเข้าสังคมโดยพัฒนามาจากแบบวัดของยาร์โร และแวกซ์เลอร์ ในปี 1976 (Yarrow and Waxler 1976) ผลปรากฏว่าพฤติกรรมกรเข้าสังคมจะมีความสัมพันธ์กับการยึดคนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งบุคคลที่จะเข้าสังคมได้ก็นั้นจะต้องมีพฤติกรรมอื่นเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม เช่น พฤติกรรมกรเห็นอกเห็นใจ และการช่วยเหลือ ทอมมา บัคเลย์, ซิเกล และ เนส (Buckley, Siegel and Ness 1977: 329-330) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยึดคนเป็นศูนย์กลาง ความเห็นอกเห็นใจและพฤติกรรมกรช่วยเหลือของเด็กอายุ 3 ปี 6 เดือน ถึง 8 ปี 11 เดือน จำนวน 41 คน โดยพัฒนาแบบวัดการยึดคนเป็นศูนย์กลางของฟืออาเจท์ โดยให้เด็กหมุนหุ่นพลาสติกให้ผู้อื่นเห็นเหมือนกับที่เขาเห็นในแบบ และพัฒนาเครื่องมือของโบรค (Borke 1975) มาทดสอบเพื่อวัดความเห็นอกเห็นใจ จากนั้นสร้างสถานการณ์ในการวัดพฤติกรรมกรช่วยเหลือ แวงษ์นั้นเขาพบว่า การยึดคนเป็นศูนย์กลางและพฤติกรรมกรช่วยเหลือ

จะสัมพันธ์กันโดยที่เด็กที่มีความเห็นอกเห็นใจ จะมีการยึดตนเป็นศูนย์กลางน้อย และมีพฤติกรรมกรรมาช่วยเหลือมาก

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)

ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) คือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคล มีการโต้แย้งซึ่งกันและกัน (Thompson 1971: 51) ซึ่งอาจเป็น พ่อ แม่ ผู้ใหญ่และที่สำคัญที่สุดคือเพื่อน ซึ่งจะทำให้พัฒนาการทางสติปัญญามีมากขึ้น **ซาดาเวด** กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา (Flavell 1963 cited by Looft 1972: 75-76) ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างตนเองกับโลกได้ ทำให้เกิดขบวนการปรับให้เหมาะสม (Accommodation) ซึ่งทำให้สติปัญญาพัฒนาไป อยู่ในขั้นที่สมดุลย์ (Equilibrium) เช่นเด็กสองคนมีการรับรู้ว่าวิ่งกันน้ำเดินตามตนเอง ถ้าเด็กสองคนนี้มีโอกาสมาพบกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในเรื่องนี้ เด็กทั้งสองคนอาจจะสงสัยและคิดหาทางพิสูจน์ หรือถามผู้ใหญ่เพื่อค้นหาความเป็นจริงที่แน่นอน (ควงเกื่อน ศาสตราจารย์ 2522: 21, 62-63) ในเรื่องปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนี้ **ราดิน และโมแวน** (Rardin and Moan 1971: 1685-1699) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนและพัฒนาการทางสติปัญญาโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 81 คน เป็นเด็กอนุบาล จำนวน 19 คน เด็กชั้นประถมปีที่ 1 จำนวน 21 คน ใช้แบบวัดฟอร์ม เอ ของโกลด์สมีท และ เบนท์เลอร์ (Form A of Goldschmid and Bentler Concept Assessment Kit) และแบบวัดในการแยกความแตกต่างของคอฟสกี (Kofsky) แผนผังสังคม มิติและความสามารถทางสังคม (คือถามถึงเหตุผลในการคบเพื่อน ความมั่นคงในสัมพันธภาพ และชื่อเพื่อนที่ไม่คุ้นเคย) ผลปรากฏว่าพัฒนาการทางสังคมในการคบเพื่อนเป็นไปอย่างคู่ขนานกับพัฒนาการทางสติปัญญา

เมอร์เรย์ (Murray 1972: 1-6) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มความสามารถในการอนุรักษ์ โดยใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เขาทดลองจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 51 คน ชาย 28 คน หญิง 23 คน อายุเฉลี่ย 6.74 ปี ใช้แบบวัดฟอร์มเอของโกลด์สมีท และ เบนท์เลอร์ (Form A of Goldschmid and Bentler Concept Assessment Kit)

ซึ่งเป็นแบบวัดมาตรฐานในการอนุรักษ์ 6 ปัญหา แล้วแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นผู้ที่อนุรักษ์ได้ และผู้ที่อนุรักษ์ไม่ได้ จากนั้นคัดเลือกเด็กที่ไม่สามารถในการอนุรักษ์มาแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 3 คน แต่ละกลุ่มจะได้รับปัญหาที่ทดสอบในครั้งแรก และให้ทั้งสามตกลงกันให้ได้คำตอบเดียวในแต่ละปัญหา ให้เวลาปัญหาละ 5 นาที โดยที่ผู้ทดลองไม่ให้การเสริมแรงใด ๆ จากนั้น 1 สัปดาห์ ก็ทำการทดสอบรายบุคคล จากแบบทดสอบเดิม และแบบทดสอบคู่ขนาน ซึ่งผลปรากฏว่าพวกที่ได้คะแนนในการทดสอบครั้งแรกเป็นพวกที่ไม่สามารถอนุรักษ์ได้เลยนั้น มีความสามารถในการอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งในปีเดียวกัน ซิลเวอร์แมน และสโตน (Silverman and Stone 1972: 603-608) ก็ได้ทำการทดลองในทำนองเดียวกัน โดยใช้เด็กนักเรียนชั้น ป.3 ทำการทดสอบครั้งแรกเกี่ยวกับปัญหาการอนุรักษ์ 4 ปัญหา และแบ่งผู้รับการทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่อนุรักษ์ได้ อนุรักษ์ไม่ได้ และกลุ่มหัวเลี้ยวหัวต่อ แล้วจับคู่พวกที่อนุรักษ์ไม่ได้เข้าคู่กันจำนวน 14 คู่ ให้มีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะเดียวกันกับการทดลองของเมอร์เรย์ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ท่อจากนั้น 1 เดือน ทำการทดสอบครั้งหลัง ปรากฏว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น และในปี 1973 ซิลเวอร์แมน และเจอร์ริงเจอร์ (Silverman and Geringer 1973: 815-820) ได้ใช้แบบทดสอบการอนุรักษ์ 4 แบบ คือ น้ำหนัก มวลสาร จำนวน และความยาว ซึ่งในแต่ละแบบทดสอบมีปัญหาอยู่ 4 ข้อ ทดสอบกับเด็กชั้น ป.1 อายุเฉลี่ย 78 เดือน หลังจากทดสอบครั้งแรกแล้ว แบ่งเด็กออกเป็น 3 ประเภท คือ พวกที่อนุรักษ์ได้ พวกที่อนุรักษ์ไม่ได้ และพวกหัวเลี้ยวหัวต่อ จับคู่เด็กโดยให้เด็กที่อนุรักษ์ได้ 1 คน เข้าคู่กับเด็กที่อนุรักษ์ไม่ได้ 1 คน ในแต่ละคู่ให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกันรวม 21 คู่ หลังจากนั้น 1 เดือน ทำการทดสอบครั้งหลัง ผลปรากฏว่า คะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งแรกและการทดสอบครั้งหลังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบอีกว่าผู้ที่อนุรักษ์ไม่ได้เท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้ที่อนุรักษ์ได้ จำนวน 4 คน ที่มีการยอมตามผู้อนุรักษ์ไม่ได้ในช่วงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้น มีความสามารถในการอนุรักษ์เหมือนเดิม

จากงานวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นว่า การยึดคนเป็นศูนย์กลางทั้งสามด้านมีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ด้านที่เห็นได้ชัดเจนและมีผู้สนใจศึกษากันมากคือ การยึดคนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ ซึ่งพีอาเจต์ กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ทาง

สังคมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น (Elkind and Flavell 1969: 469) ในขณะที่เกี่ยวข้องกับกำกับการยึดตนเป็นศูนย์กลางก็จะลดลง สำหรับในประเทศไทย ยังไม่มีนักวิจัยท่านใดที่ทำการศึกษเกี่ยวกับผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการยึดตนเป็นศูนย์กลางเลย ผู้วิจัยจึงหวังว่าผลของการวิจัยนี้คงจะเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุของ เด็กอนุบาล

สมมุติฐานในการวิจัย

1. กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะมีการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
2. ภายหลังจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะมีการยึดตนเป็นศูนย์กลางด้านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

เป็นนักเรียนชาย-หญิงที่มีอายุระหว่าง 5 ปี - 6 ปี ของโรงเรียนเซนต์-แอนโทนี อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 96 คน เป็นชาย 19 คน หญิง 77 คน หลังจากวัดการยึดตนเป็นศูนย์กลางแล้ว ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 ประเภท คือ กลุ่มที่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง 62 คน กลุ่มหัวเลี้ยวหัวต่อ 14 คน และกลุ่มที่ไม่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง 20 คน จากนั้นสุ่มเด็กที่ยึดตนเป็นศูนย์กลางมา 32 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 16 คน กลุ่มควบคุม 16 คน

2. ตัวแปร (Variable) ในการวิจัยครั้งนี้คือ

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งกันและกันของเด็ก

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือคะแนนที่ได้จากการวัดการยึดตนเป็นศูนย์กลางของเด็ก

3. คำจำกัดความเฉพาะของการวิจัย

3.1 การยึดตนเป็นศูนย์กลางค่านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุ คือ การที่เด็กยึดการรับรู้ของตนเป็นหลักจนไม่สามารถที่จะรับรู้ได้อย่างถูกต้องว่าคนที่นั่งอยู่ ณ ตำแหน่งอื่นจะมองเห็นวัตถุที่ตนเห็นในลักษณะใด

3.2 ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันของเด็ก เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่เป็นปัญหาร่วมกัน

3.3 เด็กอนุบาล หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเซนต์แอนโทนี อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2527

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อการยึดตนเป็นศูนย์กลางค่านการมองเห็นตำแหน่งของวัตถุของเด็กในวัยอนุบาล

2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

